

Apunts sobre el consell de guerra a Joan Gómez Ripoll, Campos

per Luis Ruiz Val

Joan Gómez Ripoll, conegut pel sobrenom de *Campos*, va néixer el 12 de novembre de 1888 al barri de la Marina, a pocs metres de l'església de Sant Elm, també anomenada de Sant Salvador, que tendria un especial significat al final de la seua vida. Era fill de José Gómez Campos i Ana Ripoll Ribas, el menor de vuit germans. El 1904 va acabar estudis secundaris i va començar a treballar de picapedrer. L'any següent es va traslladar a Palma, on va aprendre a treballar el guix i la pedra, i a més va continuar estudis a l'Escola d'Arts i Oficis. Entre 1912 i 1913 va tornar a Eivissa per fer el servei militar i es va donar d'alta com a mestre d'obres. El 1917 es va casar amb na Maria Torres Cardona, amb la qual tendria tres filles. El 1920 va emigrar a Cuba, on va passar nou anys i va entrar en contacte amb l'arquitectura de l'època colonial. Va tornar a Eivissa el 1929 (Cuesta 1997: 51-61).

Al març del 1932 va afiliar-se a l'Agrupació Socialista d'Eivissa i a la societat *El Compañerismo*, filial d'UGT al sector de la construcció. Tenien la seu a la Casa del Poble, situada al carrer de sa Creu. Durant la Segona República va construir diverses obres emblemàtiques, entre elles la tribuna del carrer del Bisbe Torres, can Vilàs, coneguda també com cas Saboner, can Paco des Selleter o la més coneguda de totes, el Gran Hotel, el Montesol.

El 18 de juliol del 1936 el general Goded declara l'estat de guerra a les illes Balears i Eivissa i Formentera queden en poder dels militars rebels. El comandant Juli Mestre es fa càrrec del govern d'aquestes illes.

Joan Gómez Ripoll durant la seva estada a Mallorca, entre 1905 i 1912.

Immediatament van ser empresonades al castell diverses persones significades de l'esquerra, entre elles Joan Gómez Ripoll, per ser considerat «element perillós, molt actiu en la Casa del Poble, gran agitador de masses i promotor de vagues entre els picapedrers».

El 7 d'agost arriba l'expedició del capità Bayo a Formentera i el dia 8 as Pou des Lleó. Comença a Eivissa i Formentera un període de cinc setmanes d'ocupació republicana. Els dirigents d'esquerres surten del Castell i són empresonats individus que s'havien enfrontat a l'expedició de Bayo o que havien donat suport al cop d'estat. Es va formar el Comitè Antifeixista d'Eivissa, presidit per Antoni Martínez Juliana, del

qual formava part Joan Gómez Ripoll com a delegat d'Indústries, Obres públiques i Treball.

Durant els primers dies d'aquest període republicà es van destruir diverses esglésies a Eivissa i Formentera, una d'elles la de Sant Elm, que va ser incendiada. El 19 d'agost Joan Gómez Ripoll va presentar un informe al Comitè Antifeixista que deia que l'incendi havia rebentat les cúpules de les capelles laterals, motiu pel qual havien de ser enderrocades. I com que els murs laterals quedarien sense travar i en pèssimes condicions, una pluja forta podria destruir-los i provocar desgràcies personals. Proposava la demolició de l'edifici que, a més, deixaria lliures els carrers de sa Creu i del Bisbe Cardona, «que actualment tenen difícil accés per l'estretor de l'entrada». La proposta es va aprovar. El mateix Comitè, el primer de setembre, va establir la setmana laboral de quaranta hores. La publicació va aparèixer al *Diario de Ibiza* signada per Joan Gómez Ripoll.

Sección de Industrias, Obras Públicas y Trabajo

En virtud de una disposición del Comité Antifascista, esta Sección declara legal la semana de cuarenta horas de trabajo efectivo con la remuneración semanal o mensual anterior a esta disposición.

Ibiza, 1.º de Septiembre de 1936. Juan Gómez

Vº Bº, El Secretario General Martínez

El 4 de setembre hi ha un fet important: l'intent del capità Bayo de recuperar les illes Balears fracassa.

El govern de la República decideix retirar-se'n. Amb l'aviació italiana a Mallorca, la situació en què queden els republicans a Eivissa i Formentera és desesperada. Dins d'aquest clima s'ha d'entendre que el Comitè Antifeixista havia de fer servir tots els recursos possibles per lluitar contra una rebel·lió militar recolzada per dues potències estrangeres. El dia 9 de setembre el Comitè va ordenar fondre les campanes de les esglésies d'Eivissa i Formentera per fabricar armes. Des del segle XVII el bronze de les campanes havia servit per fer canons en èpoques de guerra i el dels canons per fer campanes en èpoques de pau. Durant les guerres d'independència contra Espanya, les colònies americanes, especialment Mèxic, van fondre campanes per fabricar canons. Igualment va passar durant les guerres carlines. També ho va fer Alemanya durant la Primera Guerra Mundial. I durant la segona les tropes nazis van apoderar-se de les campanes de les zones ocupades per fabricar armament.

El dia 9 de setembre, el *Diario de Ibiza* publicava una ordre del Comitè signada per Joan Gómez Ripoll.

Sección de Industrias, Obras públicas y Trabajo

Esta Secretaría pone en conocimiento de todos los Comités foráneos de Ibiza y Formentera que por acuerdo del mismo deberán mandar a la mayor brevedad posible a esta ciudad todas las campanas de las iglesias, debiendo proceder seguidamente al derribo de aquellas que aún permanezcan en los campanarios.

Ibiza, 9 de Septiembre de 1936.
Juan Gómez

Entre el 9 i el 10 de setembre arribava a Eivissa la columna de la FAI Cultura i Acció, comandada per Juan Yague, amb uns cinc-cents milicians (Casasnovas 2017: 146). Des del primer moment van tenir una relació difícil amb el Comitè Antifeixista, al qual acusaven d'alentir una dictadura comunista. Les discussions entre Yague i Martínez Juliana eren freqüents i es varen intensificar el dia 12, amb la pre-

sència de l'aviació italiana sobre Eivissa, i sobretot el 13, amb el bombardeig sobre la Marina i Dalt Vila. Tant és així que la nit del dia 13 els milicians varen fer un simulacre de consell de guerra contra Just Tur Puget, al qual condemnaven a mort. També condemnaven el mateix Martínez Juliana, però després l'indultaren perquè era *un obrer d'idees equivocades* (Ginard 2012: 100, 101). Tot i l'enfrontament amb el Comitè Antifeixista, poc després de les nou de la nit va començar l'assassinat dels presoners del Castell, fet que va donar l'argument legitimador de la repressió franquista posterior (Parrón 2001: 94). La mateixa nit, preveient l'arribada de les tropes franquistes des de Mallorca, els milicians varen fugir d'Eivissa. Diversos membres de l'esquerra pitjusa varen fugir també, entre ells Joan Gómez Ripoll, *Campos*.

Al desembre del 1936 comença la instrucció de la causa 1339/36 contra Carlos Bertazioli Riquer i Joan Gómez Ripoll. Els primers informes provenen del cap de la policia i del batle d'Eivissa, que manifesten que Joan Gómez i Carlos Bertazioli són elements d'esquerres, membres del Front Popular i del «Comitè roig que va actuar en aquesta illa». Que Carlos Bertazioli, «marcadament esquerrà», va actuar com a delegat d'Abastaments i signava vals (paper moneda). Tots dos varen fugir a València uns dies abans de l'arribada de les tropes franquistes. A l'abril del 1937 arriba un informe de la Falange que diu que Joan Gómez Ripoll, *Campos*, pertany al Partit Socialista, membre del Comitè del Front Popular Antifeixista, que és un element destacat de la Casa del Poble i continu propagandista «d'idees dissolvents i procedir comunista». Que Carlos Bertazioli pertany al Partit Socialista, membre antifeixista del Front Popular, destacadíssim element durant el domini roig, que «va actuar molt i com a membre destacat» del Comitè Antifeixista.

Com que ambdós havien fugit d'Eivissa, el jutge instructor va ordenar la publicació de requisitòries al *Diario de Ibiza*, *Viva España* i al

Foto de noces de Maria Torres Cardona i Joan Gómez Ripoll, el 1917.

Butlletí Oficial de la Província núm. 11004, donant un termini de quaranta dies per presentar-se davant ell. El 24 d'agost el jutge redacta l'auto de processament dels dos per un delict de rebel·lió. El 3 de setembre, no havent-se presentat, els declara rebels. Carlos Bertazioli va fugir a Barcelona i al gener de 1939 es va exiliar a França, on va passar pel camp d'Argelers de la Marenda. En començar la guerra mundial va formar part de la resistència. Mai més va tornar a Eivissa (Bertazioli 1996).

En juliol de 1938 hi ha un nou instructor que demana nous informes. El de la Guàrdia Civil qualifica Joan Gómez com de bona conducta particular, però «furibund comunista i entusiasta de Largo Cabañero». Que en iniciar-se el Movimiento Nacional n'era «acèrrim contrari» i per aquesta raó i per ser «extremista molt perillós» va ser empresonat pel comandant militar. Durant la invasió roja va actuar «intensament com a marxista», i formà part del Comitè roig com a delegat de Treball. Va dirigir l'enderrocament de l'església de Sant Elm i el monument al general Vara de Rey. Va efectuar detencions de persones

Imatge de Joan Gómez Ripoll cap al 1924, durant la seva estada a Cuba.

de dretes, entre elles el guàrdia civil retirat Mariano Marí Marí, el senyor Mariano Marí Torres i el seu fill Joan, així com el senyor Víctor Llombart i el seu fill, l'alferes Armand Llombart. Alguns testimonis atribueixen la detenció del guàrdia Mariano Marí Marí a Narcís Tur Viñas, *Ciset Racó*, motiu pel qual sembla que es tractava d'un rumor, no d'una informació certa.

L'informe de la policia diu que *Campos* era de bona conducta particular, afiliat a la societat *El Compañerismo*, afecta a la UGT, de la qual n'era «destacadíssim propagandista, admirador i fervent defensor de Largo Caballero, gran excitador de masses, persona perillosa». Per aquestes raons va ser detingut al Castell pel comandant militar. Durant el domini roig va ser vist amb pistola i fusell. Va formar part del Comitè Antifeixista com a delegat de Treball i com a tal va signar un document, que obra en aquesta oficina, que concedia plens poders a Just Tur i Joan Morales, també membres del Comitè, per traslladar-se a Barcelona i posar-se en contacte amb el Govern de la Generalitat per solucionar assumptes d'interès en relació amb Eivissa i Formentera. El mateix informe esmenta com a negativa una disposició publicada al *Diario de Ibiza* que

legalitzava la setmana laboral de 40 hores i una altra que reclamava que totes les campanes de les esglésies d'Eivissa i Formentera havien de ser enviades a Vila. L'informe de la policia també inclou el document del Comitè Antifeixista que explica que, com a conseqüència de l'incendi provocat per les milícies antifeixistes, les cúpules de les capelles laterals de l'església de Sant Elm havien rebotat i els murs es trobaven en molt mal estat, que s'hauria d'enderrocar l'edifici per evitar desgràcies personals.

L'informe del batle diu que era «acèrrim comunista, element molt perillós» i contrari al Movimiento Nacional. Durant la dominació roja formava part del Comitè Antifeixista. Va dirigir l'enderrocament de l'església de Sant Elm i del monument a Vara de Rey. Va ser autor de la detenció de diverses persones de dretes, entre elles l'alferes Armand Llombart i el guàrdia civil retirat Mariano Marí Marí.

L'informe de la Falange d'Eivissa diu que Campos era membre destacat de la societat *El Compañerismo*, amb seu a la Casa del Poble, «propagandista del socialisme i admirador de Largo Caballero, membre destacat dels rojos i amb molta inclinació cap al comunisme llibertari». Va dirigir l'enderrocament de l'església de Sant Elm i el monument al general Vara de Rey.

També va declarar Antoni Cardona Bonet, que va dir que des de la plaça de la Catedral havia vist en Gómez Ripoll, que era dins la casa del bisbe, fent escarni de la religió, vestit de bisbe i simulant que donava a besar l'anell a un altre.

Joan Gómez Ripoll havia fugit a Castelló, on va treballar de picapedrer i de cobrador de la Cambra Urbana de la ciutat. Al març del 1938 es va traslladar a València, on va continuar treballant de picapedrer, fins que a l'abril del 1939 va tornar a Eivissa. El dia 21 va ser detingut per la policia. En un escrit del dia 9 de maig, el cap de policia d'Eivissa informava a l'auditor de guerra que Joan Gómez Ripoll es trobava detingut. A partir d'aquell moment s'obrí la causa 1039/1939, junta-

ment amb Narcís Tur Viñas, *Ciset Racó*.

El 26 de maig del 1939 es reben informes de la Guàrdia Civil, de la policia i de la Falange, que tornen a insistir que era un individu molt perillós, afiliat al Partit Socialista de Largo Caballero, gran propagandista d'aquestes idees. Tornen a denunciar que va dirigir l'enderrocament de l'església de Sant Elm i el monument al general Vara de Rey.

També es reben declaracions de testimonis, entre elles la d'Otilia Tarrés Llobet, filla del pintor Josep Tarrés Palau, un dels presoners del Castell que es va salvar de la matança llançant-se per una finestra i que va ser batle d'Eivissa entre l'agost del 1938 i l'agost del 1939. Va declarar que entre les persones que varen detenir el seu pare figuraven Ramon Medina i «un tal Campos». Que Campos el va portar a la presó perquè allí estaria més protegit i que li va proporcionar un matalàs i menjar durant alguns dies.

El 12 de juny va declarar Josep Ferrer Marí, vicerector del seminari i encarregat de la parròquia de Sant Elm, que va dir que havia recollit les rajoles, teules i restes d'altars d'aquesta església que Campos havia guardat en un magatzem seu durant la dominació roja. També va declarar el mateix dia Mariano Bonet Costa, del cafè Can Ribas, que va manifestar que havia estat empresonat al Castell i allí havia vist Joan Gómez armat de pistola i parlant amb els milicians rojos.

Altres declarants, com el capellà de Jesús Josep Ferrer Clapés, *Calbet*, els sergents d'Artilleria Josep Torres Ferrer i Pere Marí Fullana, el comerciant de Formentera Josep Serra Tur, *Serrilla*, qualifiquen Joan Gómez Ripoll com a destacat per les seues idees marxistes, «adictes al Front Popular», responsable de l'enderrocament de l'església de Sant Elm, que acompanyava els milicians armats de pistola.

Un escrit de la policia del 13 de juny afirma que Joan Gómez Ripoll va intentar confiscar l'oficina d'Aigües Potables de Vara de Rey, esmentant com a testimoni l'encarregat de l'oficina, Vicent Bonet Rie-

ra. Que també s'havia apoderat de 25.000 ptes. en paper de l'Estat, propietat del capellà d'aquesta ciutat Josep Riera Bonet, posant com a testimoni Miquel Riera Torres, de can Coves des Pont, veí de Sant Miquel.

El dia 17 declarava Vicent Bonet Riera, encarregat de l'Oficina d'Aigües, que va afirmar que el matí del 9 de setembre del 1936 es va presentar en Campos, armat de pistola i fusell, exigint que li lliurassin els efectes del servei d'aigües, al qual li va contestar que no podia fer-ho sense una acta notarial. I que al cap de pocs dies es va presentar «l'aviació nacional» i va fugir. També el considerava responsable de la detenció d'en Mariano Marí Torres, propietari del pis de Vara de Rey núm. 16 on Joan Gómez vivia de lloguer, perquè quan li va demanar l'habitatge per al seu fill, Campos li va exigir que ho fessin conforme a la llei i així va sorgir un «rancor personal».

Va declarar també Miquel Riera Torres, de can Coves des Pont, que va afirmar que al cap de pocs dies de la dominació marxista es va presentar un grup de milicians a casa del seu oncle, el capellà Josep Riera, que estava amagat a Sant Miquel. Que es varen apoderar de 25.000 ptes. en cèdules del Banc de Crèdit Local, però finalment van poder-se recuperar perquè s'havien dipositat a la caixa de l'ajuntament. Que sempre ha cregut que tot això va ser induït per Joan Gómez Ripoll, tot i que no pot assegurar-ho.

També declarà aquell dia Josep Ferrer Sala, *Calbet*, propietari, que va manifestar que un dia es va dirigir al Castell a portar menjar al seu germà i dos nebots que hi tenia. Que des del mirador va veure que a casa del bisbe, que per aquells dies estava amagat al camp, hi havia Joan Gómez amb la mitra i uns cordons del bisbe, traient el cap al balcó.

També va declarar Manel Tur Roig, forner i veí de Vila, que va manifestar que el 9 d'agost havia vist en Joan Gómez, acompanyat de dos desconeguts, a la porta de la casa del capellà Josep Riera. Que no podia assegurar que haguessin entrat a la casa, però que en anar-se'n, «per la forma en què ho feien», tenia

completa seguretat que hi havien entrat.

El dia 21 es pren declaració indagatòria a Joan Gómez. En ella reconeix que era membre del Comitè Antifeixista i delegat de Treball, Indústries i Obres. Que per decisió del Comitè va intentar confiscar l'empresa Aigües Potables per evitar que ho fessin elements incontrolats. Que a causa del mal estat de l'església de Sant Salvador, el Comitè va decidir la demolició de l'edifici i també va acordar el desmuntatge del monument a Vara de Rey. Que va acompanyar els rojos a casa del capellà Josep Riera i que hi van trobar una quantitat en paper de l'Estat que no pot precisar, que va ser dipositada a la caixa de l'ajuntament. Que és veritat que va estar empresonat a l'inici del Movimiento Nacional, però ignorava per quins motius. Que portava pistola perquè havia rebut unes amenaces al Teatre Pereira. També és veritat que va acompanyar el senyor Josep Tarrés a la presó, però era degut a un acord amb ell, que creia que correria perill si l'agafaven els milicians. També negava haver intervingut en la detenció de Mariano Marí Torres i el seu fill, Joan Marí Castelló.

El dia 23 hi ha una declaració del batle d'Eivissa, Josep Tarrés Palau, que manifesta que Joan Gómez Ripoll era membre del Partit Socialista i del Comitè Roig com a delegat de Treball. Que també va intervenir en la seua detenció, però va ser perquè es considerava en perill de ser assassinat per les patrulles de milicians i es va entregar a Joan Gómez, que el va conduir a la presó.

El mes d'agost del 1939 continuen les declaracions. El dia 5 declara l'industrial Vicent Marí Mayans, que diu que Joan Gómez va presentar-se a ca seua, acompanyat d'un milicià que no coneixia, i varen conduir-lo a la presó de la ciutat. Que va ser conduït al Castell la nit del 13 de setembre i que es va poder salvar miraculosament llançant-se per una finestra.

El dia 11 el jutge instructor llegeix els càrrecs contra Joan Gómez Ripoll. Campos va negar l'enemistat que hom li atribuïa amb Mariano Marí Torres i el seu fill i va dema-

Joan Gómez Ripoll a Eivissa, entre 1929 i 1936.

nar que sobre aquest tema declaràs Pere Vilàs Gómez. No obstant això, aquest va manifestar que desconeixia aquesta detenció.

El 16 d'agost del 1939, el jutge instructor va sol·licitar que Joan Gómez Ripoll fos traslladat a la Presó Provincial de Palma de Mallorca.

Al febrer del 1940 va declarar Mariano Marí Castelló, fill d'en Mariano Marí Torres i germà d'en Joan. Va declarar que «per referències suposava» que Joan Gómez era el causant de la detenció del seu pare i el seu germà, que posteriorment varen ser assassinats al Castell. Va afegir que també «per referències» creia que era el responsable de la detenció d'Antoni Palau Tur, també assassinat al Castell, que era membre del Partit Socialista.

El 25 de febrer del 1941 va declarar Josep Cardona Riera, capità de carabiners, que va manifestar que Joan Gómez Ripoll era un element destacat del Front Popular, a favor del qual va fer intensa propaganda, especialment en les eleccions de febrer del 1936. A l'inici del Movimiento Nacional va ser empresonat com a contrari a aquest, i durant la dominació roja va formar part del

Joan Gómez Ripoll en un acte del primer de maig, al moll d'Eivissa.

Comitè com a delegat de Treball, Indústria i Obres Públiques. Que tal Comitè va ordenar la detenció del batle nomenat pel comandant militar, Joan Torres Juan, que va morir al Castell. Va practicar la detenció de l'alferes Armand Llombart Méndez-Vigo i va ser responsable de la destrucció de l'església de Sant Elm i del monument a Vara de Rey. Que va ordenar que totes les campanes de les esglésies d'Eivissa havien de ser traslladades a Vila. Que es va vestir de bisbe i que, juntament amb els germans Medina, membres també del Comitè, havia posat llibres i postals pornogràfiques a la biblioteca del bisbat per fer passar el bisbe per immoral.

L'11 de desembre el jutge es traslladà a la Presó Provincial de Palma per demanar-li sobre l'actuació posterior a la fugida d'Eivissa. Campos respon que es va traslladar amb la seua família a València. Que uns dies després es varen traslladar a Castelló, on va treballar de picapedrer fins al 24 de desembre del mateix any –posa com a testimoni el senyor Manuel Palau Benlliure, cap de la constructora, tot i que desconeix el seu domicili. Que la societat on treballava volia obligar-lo a afiliar-se a la CNT i, com que s'hi va negar, va quedar-se un any sense feina (després va treballar a la Cambra Urbana de Castelló). Que al març del 1938, en arribar les forces nacionals, «va ser obligat pels

rojos» a dirigir-se a València, on va treballar en la Constructora Valenciana, domiciliada al carrer de la Mar, fins al final de la guerra. Que una vegada «alliberada» València va decidir tornar a Eivissa, on va ser detingut a penes va arribar-hi.

No es va localitzar el senyor Palau Benlliure, però el 22 de gener del 1942 va declarar el director de la Cambra Urbana de Castelló, Joaquim Monfort Beltran, que va manifestar que recordava que Joan Gómez havia treballat de cobrador en la secció de finques de la propietat urbana, que va observar bona conducta perquè no hi va haver cap reclamació i que ignorava la seua ideologia política.

A partir del maig de 1942 deixen de prendre's més declaracions i practicar-se més proves. Com se'n pot deduir, la major part de les acusacions es refereixen a la militància política d'en Campos, que era anterior a la declaració de guerra, molts testimonis parlen de rumors o impressions, d'altres qualifiquen les detencions no per una possible acció preventiva, sinó pel resultat tràgic del 13 de setembre, i estableixen una connexió causal perversa i antijurídica, per ser retroactiva. També se'l fa responsable de decisions que havia pres el Comitè Antifeixista. No es va demanar testimoni d'un altre mestre d'obres sobre la situació en què va quedar l'església de Sant Elm després de l'incendi,

per comprovar l'argument d'en Campos, ni es va tenir en compte que havia custodiat restes de l'església en un magatzem propi, ni es va considerar tampoc preventiu l'intent d'intervenir el servei d'aigua potable de la ciutat.

El 7 de setembre del 1942 el jutge es va traslladar a la Presó Provincial de Palma per informar Joan Gómez Ripoll de la composició del tribunal que havia de jutjar la causa. Estava presidit pel tinent coronel Lluís Zaforteza Villalonga, marquès de Verger. Qui era aquest personatge? Per entendre millor la funció que complien els consells de guerra franquistes, és important saber que el 1907 havia ingressat a l'Acadèmia d'Enginyers Militars de Guadalajara i el 1916 assolí el grau de capità. El 1931 es va retirar de l'exèrcit acollint-se a la Llei Azaña i va entrar en política. Va ser cap del partit Dreta Social i un dels impulsors de la Unió de Dretes a Mallorca, que el 1933, amb el nom d'Acció Popular Agrària, s'integrà en la CEDA, per la qual va ser elegit diputat a les eleccions del 1933. Fortament anticatalà, el 1935 va dur a terme una campanya contra la recepció d'emissions de Ràdio Barcelona i reclamà de les Corts Espanyoles la separació dels centres docents balears de l'àmbit de la Universitat de Barcelona. En esclatar la Guerra Civil es va reincorporar a l'exèrcit i va donar suport als revoltats de Mallorca, assolint els graus de tinent coronel el 1937 i de coronel el 1941. Participà en la repressió com a organitzador de tretes i l'afusellament d'elements oposats al franquisme (Ll. Capellà). Aquest senyor presidia el tribunal que havia de jutjar Joan Gómez Ripoll.

El consell de guerra es va celebrar l'endemà, dia 8 de setembre, a la sala del criminal de l'Audiència Territorial, a les 10 hores. El fiscal va llegir els càrrecs: Joan Gómez Ripoll, de 53 anys, natural i veí d'Eivissa, picapedrer, d'antecedents polític-socials en extrem avançats i perillós, durant el domini roig a Eivissa es va distingir per les seues activitats marxistes i va cometre una sèrie d'actes vandàlics; membre

del Comitè del Front Popular i delegat de Treball, Indústria i Obres Públiques. Segons els informes de la policia, Guàrdia Civil, batle i Falange, havia ingressat en el Partit Socialista al març de 1932. Era comunista acèrrim, anticlerical i extremista molt perillós, manipulador principal de la Casa del Poble i promotor de vagues entre els picapedrers. Per aquests motius va ser detingut per l'autoritat militar com un element contrari al Movimiento Nacional. Va mostrar la seua fòbia antireligiosa fent mofa i escarni de l'autoritat eclesiàstica. Va intervenir personalment en la destrucció de l'església de Sant Elm i l'estàtua del general Vara de Rey, manifestant que el bronze d'aquella i el de les campanes serviria per construir canons que defensarien la causa roja. Anava armat i va practicar la detenció dels senyors Josep Tarrés i Armand Llombart. Va registrar el domicili del capellà senyor Riera, apoderant-se de 25.000 ptes. en cèdules del Banc de Crèdit Local. Constantment anava pel Castell on eren preses persones de dretes i en una ocasió els va obligar a adobar un embornal que estava espanyat i feia pudor. Qualificava els fets com a constitutius d'un delictes d'adhesió a la rebel·lió, amb els agreujants de perversitat, greu transcendència i enormes perjudicis ocasionats. Demanava per a ell la pena de mort.

L'advocat defensor va exposar que, si bé havia estat milicià armat, ho va ser obligat per les circumstàncies. Que no va detenir ningú i que va protegir el desmuntatge del monument al general Vara de Rey. Que si va intervenir en la demolició de l'església de Sant Elm, va ser perquè abans havia estat incendiada «pels catalans» i amenaçava ruïna. Demanava per a ell la pena de sis mesos i un dia de presó.

Interrogat pel president sobre si tenia alguna cosa més a afegir, Campos va manifestar que no havia fet mal a ningú, prova d'això era que sabia que el bisbe estava amagat en una casa pròxima a la seua, però no el va delatar. I que de les campanes d'Eivissa, no se n'havia tocat ni una.

La sentència es va fer pública el mateix dia. Els arguments de la defensa no hi varen tenir cap influència. No només va recollir tots els arguments de l'acusació, sinó que fins i tot en va afegir algun de més, com atribuir-li personalment l'ordre d'enderrocament de les campanes de les esglésies, l'intent de confiscar l'oficina d'Aigües Potables de la ciutat i la fugida amb els milicians. Considerava que els fets constituïen un delictes d'adhesió a la rebel·lió, amb els agreujants de perversitat, perillositat i danys irreparables. El consell de guerra va condemnar Joan Gómez Ripoll a la pena de mort.

El dia 28 de setembre el governador militar de Mallorca va disposar que una parella de la policia havia d'escortar en Campos de la Presó Provincial al cementeri de Palma, que un escamot de la Guàrdia Civil, comandat per un oficial, havia de ser-hi a les 6 hores del dia 30, que també s'hi havia de presentar un oficial metge per certificar la defunció i que l'Ajuntament de Palma havia de procedir posteriorment a la inhumació del cadàver.

Joan Gómez Ripoll, Campos, va ser afusellat juntament amb Narcís Tur Viñas, Ciset Racó, a les 6:15 hores del 30 de setembre del 1942 a la paret del cementeri de Palma. El responsable del cementeri va comunicar al governador militar que els afusellats havien estat inhumats a les 8 hores al clot núm. 10 del quadre 9. El jutge municipal de Palma va certificar la defunció d'ambdós, indicant que havien mort «a conseqüència de ferides».

Avui dia la sentència que va condemnar a mort en Joan Gómez Ripoll no ha estat anul·lada. La llei 52/2007 de 26 de desembre, anomenada Llei de Memòria Històrica, declarava il·legítims els tribunals i les sentències franquistes, però no les anul·lava. Actualment està en marxa un avantprojecte de llei que potser anul·larà aquestes sentències. Declarar l'anul·lació de ple dret d'aquelles farses jurídiques és obligatori en un sistema democràtic. En molts casos encara queden filles i fills de les víctimes que tenen dret a aquesta reparació, que en qualsevol cas és una necessitat d'higiene

Joan Gómez Ripoll i la seua filla Lúdia a la presó de Can Mir, a finals de setembre del 1942.

democràtica. La lloada transició no els ha donat la pau, perquè l'amnèsia no condueix a la pau, sinó a la desmemòria.

Bibliografia

- BERTAIZOLI RIQUER, F. (1996): *Memorias de la guerra y del exilio*. Ed. Mediterrània, Eivissa.
- CAPELLÀ, Ll.: <http://www.fideus.com/memoria%2014%20lluis%20zafor-teza.htm>
- CASASNOVAS CAMPS, M. A.: «La zona republicana de les illes Balears durant la Guerra Civil». A: PÀGES I BLANCH, P. (2017): *Guerra Civil als Països Catalans* (1936-1939). Universitat de València.
- CUESTA I LABÈRNIA, M. (1997): «Modernitat truncada». IX *Quadern del TEHP*, Eivissa.
- GINARD I FÉRON, D. (2012): *Treballadors, sindicalistes i clandestins*, vol I. Documenta Balear, Palma.
- PARRÓN GUASCH, A. (2001): *La Guerra Civil i el primer franquisme a Eivissa i Formentera*. Ed. Mediterrània, Eivissa.

LUIS RUIZ VAL
PRESIDENT DEL FÒRUM PER LA
MEMÒRIA D'EIVISSA I FORMENTERA ■